

CƠ SỞ KHOA HỌC CỦA BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU (Đại cương về BĐKH) **Phần II**

Phan Van Tan

phanvantan@hus.edu.vn

B02: Sự truyền bức xạ và khí hậu

Bài 1: Các thành phần của hệ thống khí hậu

Bài 2: Sự truyền bức xạ và khí hậu

Bài 3: Hoàn lưu khí quyển và khí hậu

Bài 4: Bề mặt đất, Đại dương và khí hậu

Bài 5: Lịch sử và sự tiến triển của khí hậu Trái đất

Bài 6: Khái niệm về Biến đổi khí hậu

Bài 7: Tác động bức xạ và BĐKH

Bài 8: Biến đổi trong các thành phần của hệ thống khí hậu

Bài 9: Biến đổi của các hiện tượng cực đoan

Bài 10: Giới thiệu về khí hậu Việt Nam

Bài 11: Biến đổi khí hậu ở Việt Nam

Bài 12: Mô hình hóa khí hậu

Bài 13: Dự tính khí hậu

Bài 14: Xây dựng kịch bản BĐKH

Bài 15: Tác động của BĐKH và tính dễ bị tổn thương do BĐKH

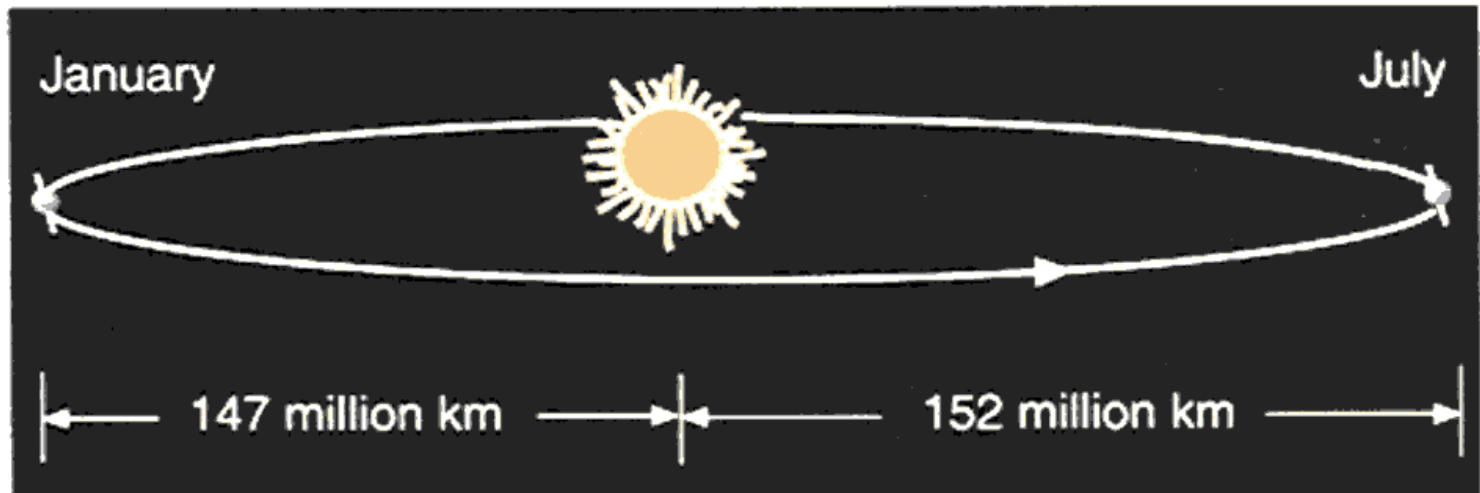
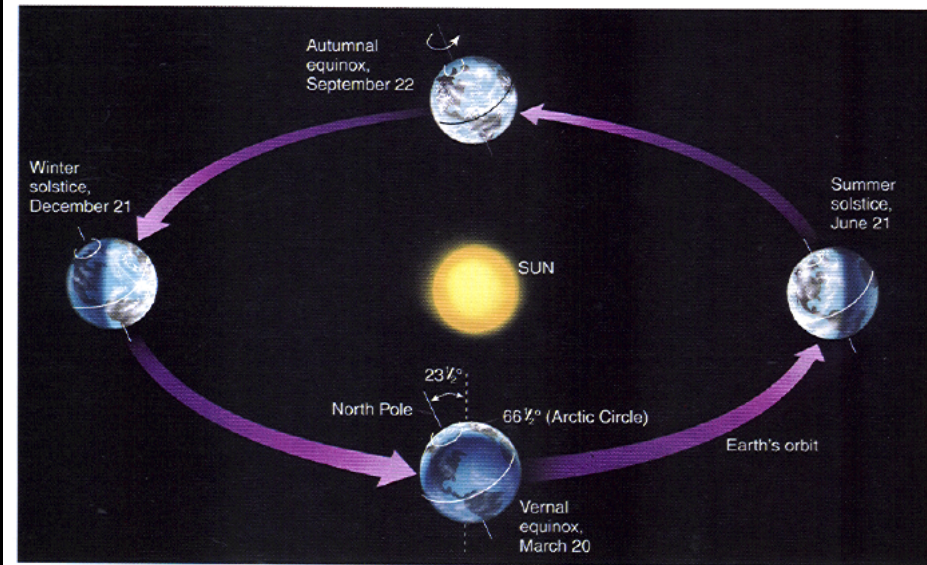
Bức xạ mặt trời

- ❁ Mặt trời cung cấp đầy đủ và ổn định ánh sáng và nguồn năng lượng duy trì sự sống trên Trái đất
- ❁ Từ khi Trái đất hình thành đến nay (khoảng 5 tỷ năm) độ chói mặt trời đã tăng khoảng 30%

Các tính chất của mặt trời

Khối lượng	1.99×10^{30} kg
Bán kính	6.96×10^8 m
Độ chói	3.9×10^{26} J/s
Khoảng cách trung bình đến Trái đất	1.496×10^{11} m

Chuyển động của Trái đất xung quanh mặt trời

Hằng số mặt trời

☼ Mặt trời phát ra dòng năng lượng gần như không đổi được gọi là độ chói của mặt trời, hay thông lượng dòng mặt trời tại r_{photo} : $L_0 = 3.9 \times 10^{26} \text{ W}$

☼ Mật độ dòng tại $r_{photo} = \text{Thông lượng dòng} / \text{Diện tích}_{photo}$:

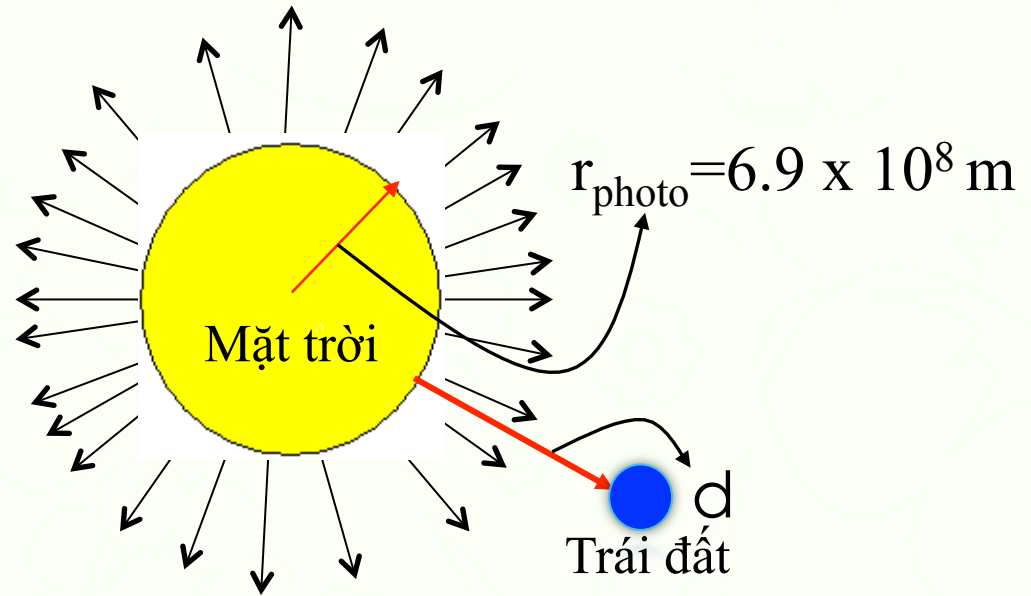
• Thông lượng dòng qua mặt cầu bán kính d bằng thông lượng dòng qua quyển sáng và bằng L_0

$$\frac{L_0}{4\pi r_{photo}^2} = \frac{3.9 \times 10^{26} \text{ W}}{4\pi [6.96 \times 10^8 \text{ m}]^2} = 6.4 \times 10^7 \text{ W/m}^2$$

• Hằng số mặt trời tại khoảng cách d bằng $S_d = L_0 / (4\pi d^2)$

• Nếu khoảng cách d là từ mặt trời đến Trái đất thì:

$$S_d = S_0 = 1367 \text{ W/m}^2$$

$$\text{Hằng số mặt trời } S_0 = 1367 \text{ W/m}^2$$

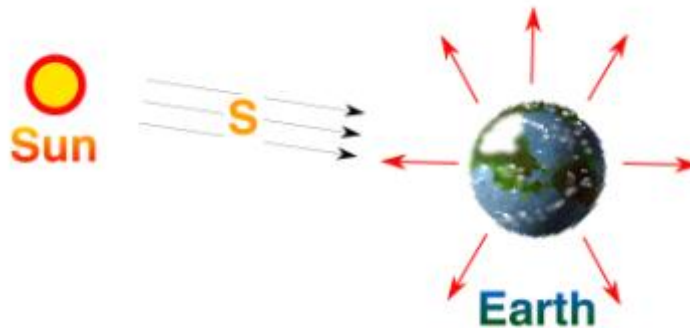
Nhiệt độ phát xạ của mặt trời và Trái đất

Nhiệt độ phát xạ của mặt trời

$$\sigma T_{\text{photo}}^4 = 6.4 \times 10^7 \text{ W/m}^2$$

$$T_{\text{photo}} = \sqrt[4]{\frac{6.4 \times 10^7 \text{ Wm}^{-2}}{\sigma}} = 5796\text{K} \approx 6000\text{K}$$

Nhiệt độ phát xạ của Trái đất trong trường hợp không có khí quyển

$$S_0 = 1367 \text{ Wm}^{-2}$$

$$\alpha_p = 0.3$$

$$\sigma = 5.67 \times 10^{-8} \text{ Wm}^{-2} \text{ K}^{-4}$$

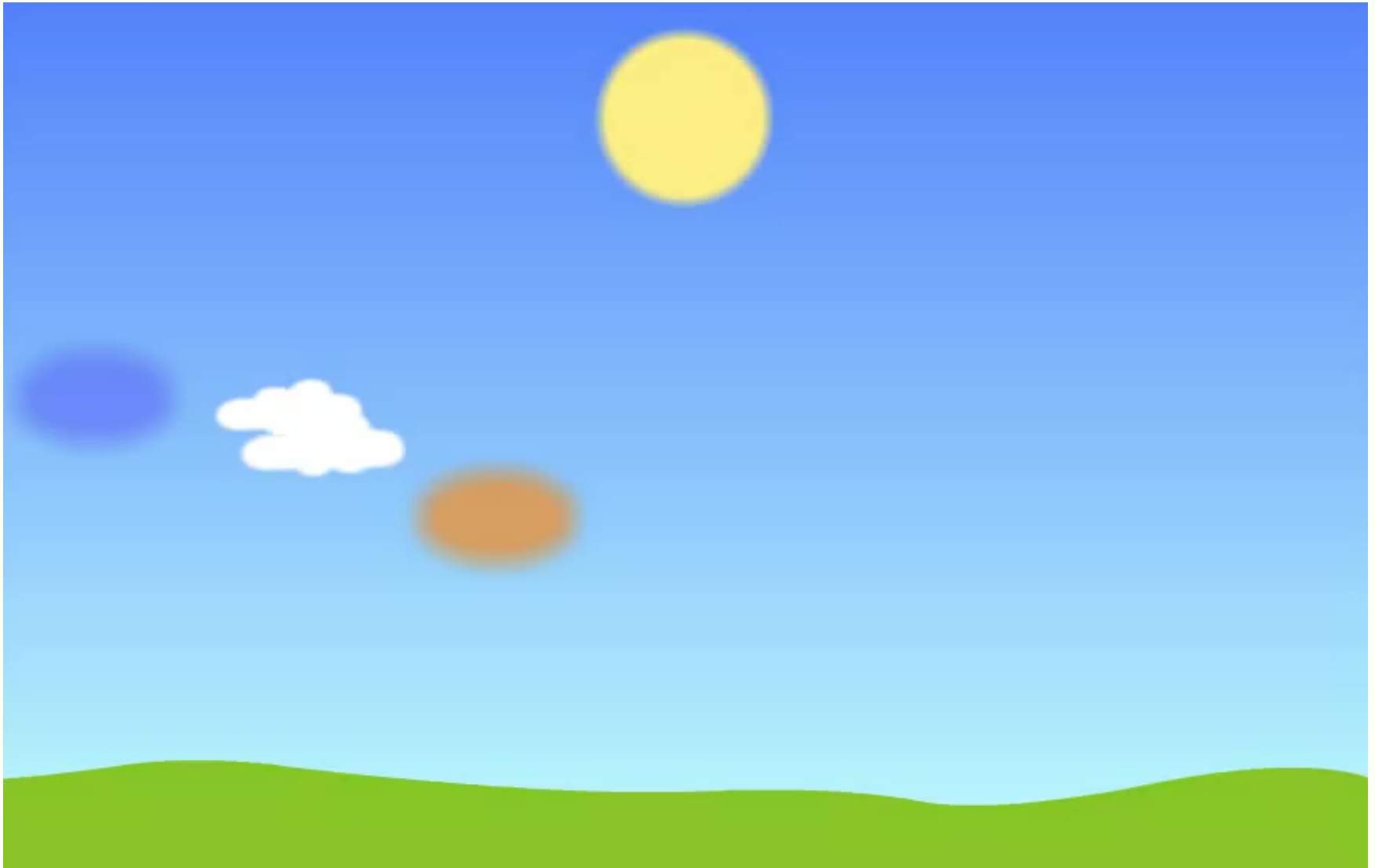
Bức xạ mặt trời hấp thụ được = **Bức xạ phát xạ của Trái đất**

$$\frac{S_0}{4} (1 - \alpha_p) = \sigma T_e^4 \Rightarrow T_e = 255^\circ \text{ K} = -18^\circ \text{ C}$$

Nhiệt độ phát xạ của mặt trời và Trái đất

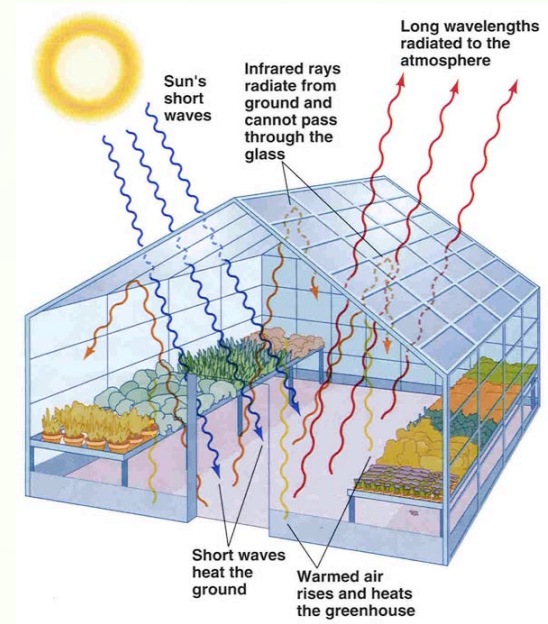
- ❁ Nhiệt độ phát xạ của Trái đất với giả thiết không có lớp khí quyển là -18°C
- ❁ Trên thực tế, nhiệt độ trung bình toàn cầu quan trắc được là $+15^{\circ}\text{C}$
- ❁ Giá trị chênh lệch: $33^{\circ}\text{C} !!!$
- ❁ Nguyên nhân:
  - ❁ Chưa tính đến vai trò của lớp khí quyển
  - ❁ Các quá trình vật lý xảy ra giữa bề mặt Trái đất và khí quyển
  - ❁ Phân bố năng lượng bức xạ nhận được từ mặt trời và các quá trình vận chuyển năng lượng

Cân bằng năng lượng Trái đất

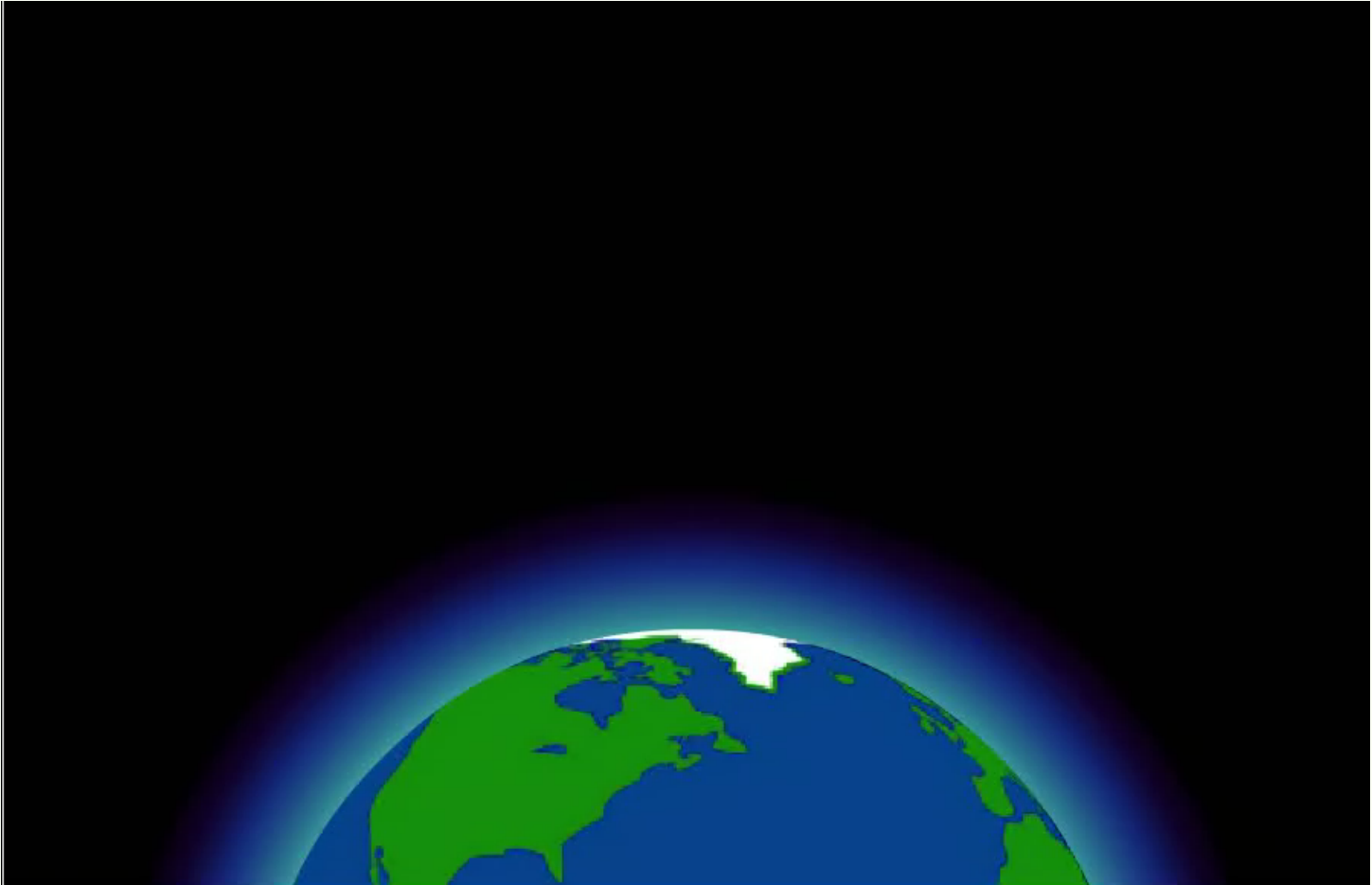
Shortwave energy budget

Hiệu ứng nhà kính

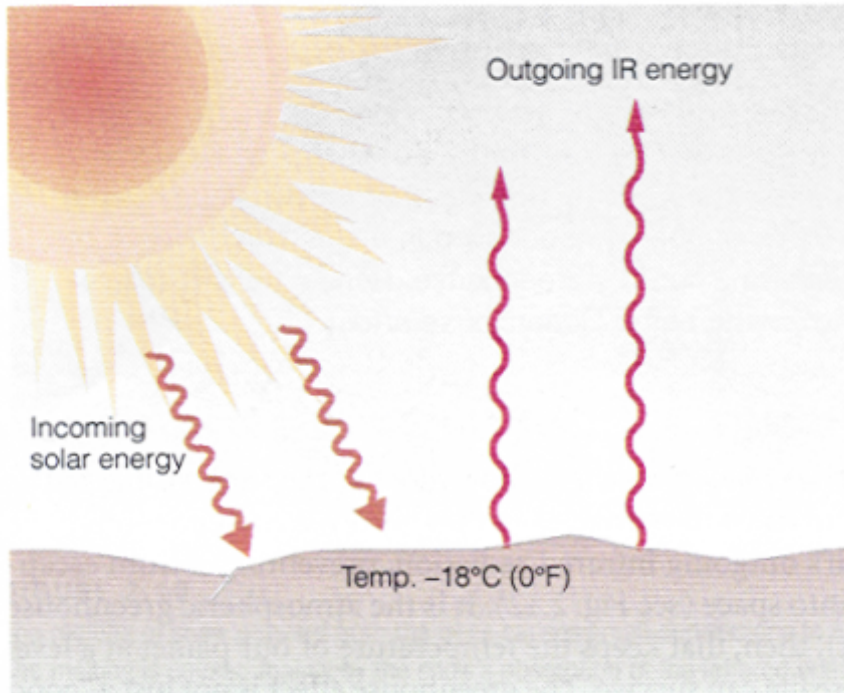
- Bức xạ sóng ngắn của mặt trời có thể xuyên qua được mái nhà bằng kính và sưởi ấm các vật thể và không khí bên trong nhà
- Các vật thể và không khí nóng lên, phát xạ trở lại sóng dài
- Một lượng bức xạ sóng dài không thể xuyên qua được lớp kính, bị giữ lại làm ấm thêm môi trường bên trong nhà
- **Đó là hiệu ứng nhà kính**

Hiệu ứng nhà kính

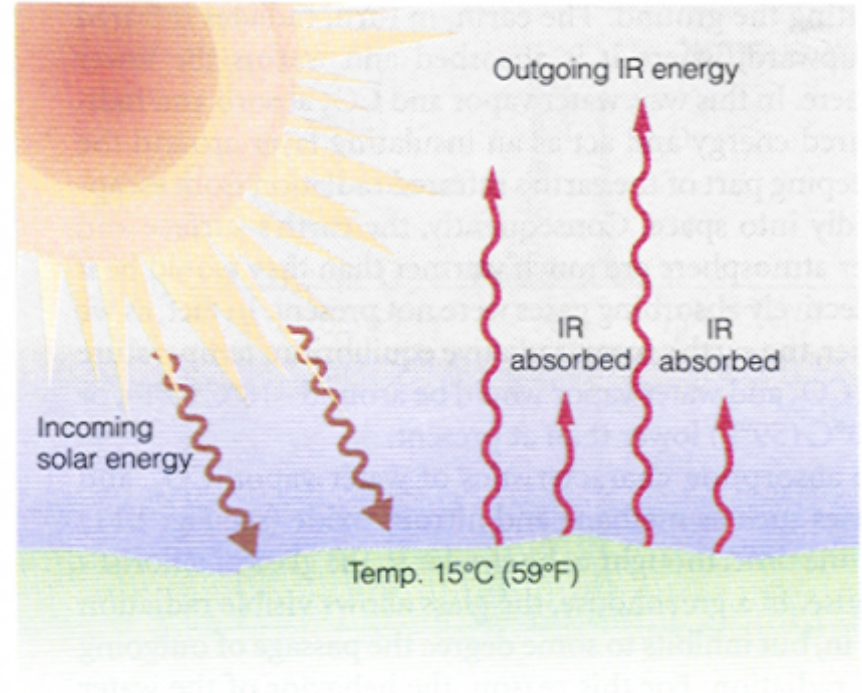

- Lớp khí quyển Trái đất cũng có vai trò tương tự đối với sự truyền bức xạ như mái nhà kính
- Hiện tượng đó được gọi là **hiệu ứng nhà kính của khí quyển**

Hiệu ứng nhà kính

(a) Without greenhouse effect

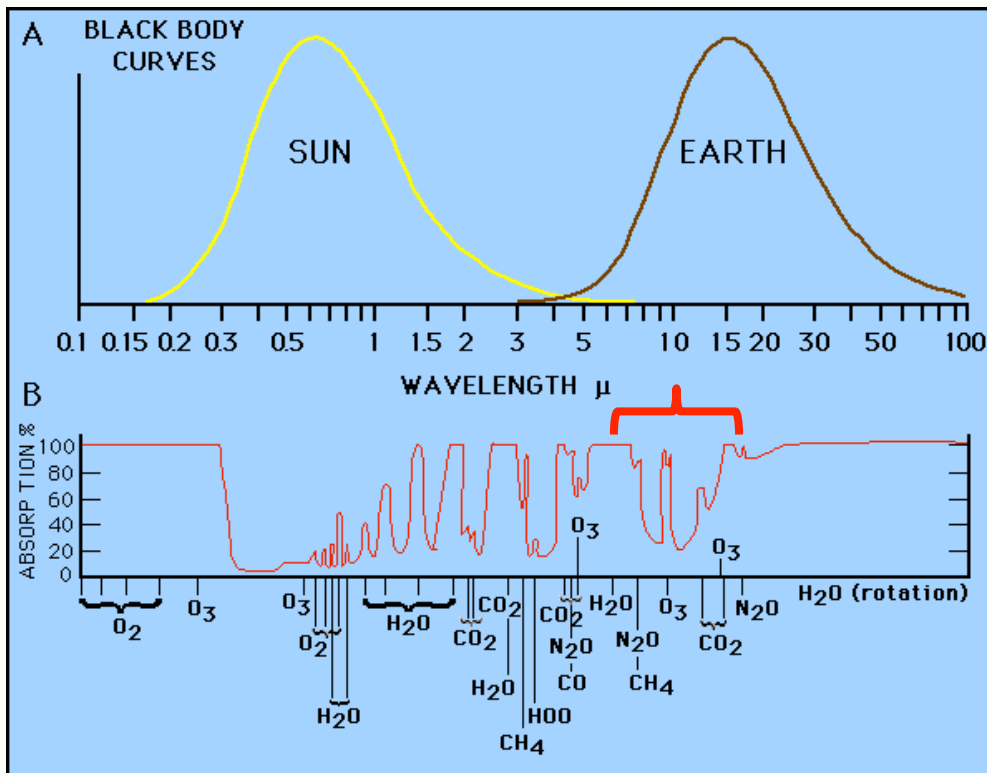

(b) With greenhouse effect

- ❁ Nhờ có hiệu ứng nhà kính của khí quyển mà bề mặt Trái đất ấm hơn nhiều (15°C) so với khi Trái đất không có lớp khí quyển (-18°C)

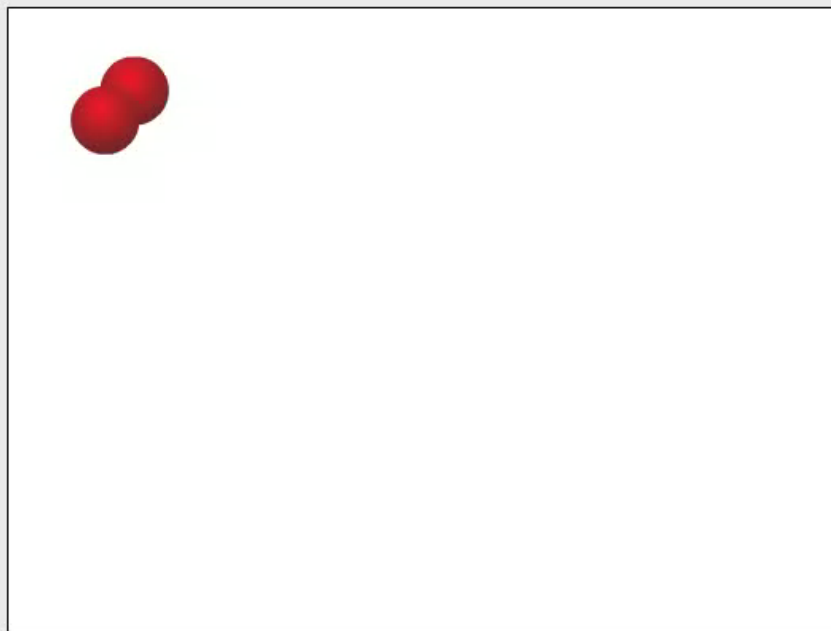
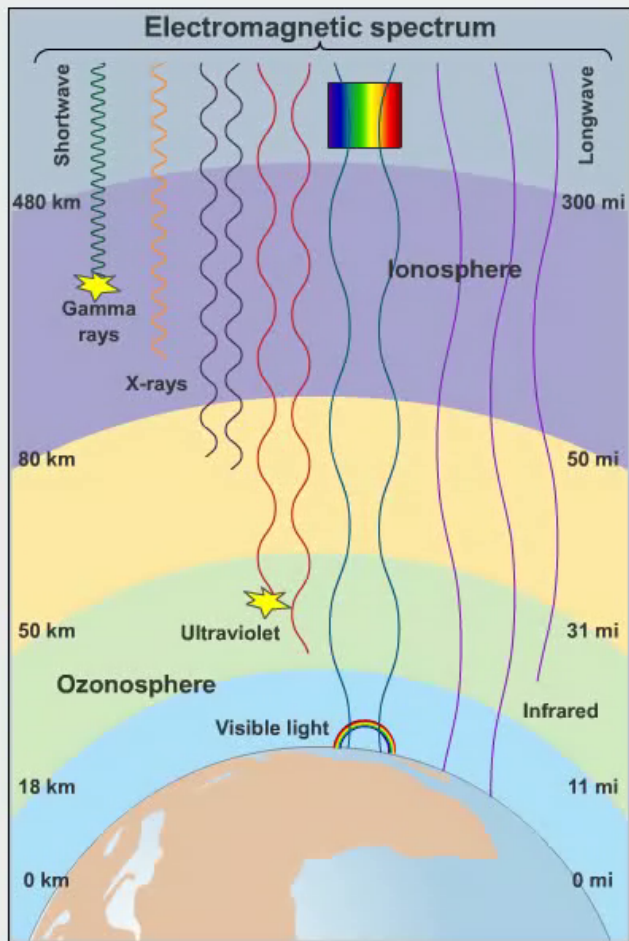
Sự hấp thụ bức xạ có chọn lọc của các chất khí trong khí quyển

Các khí nhà kính trong khí quyển

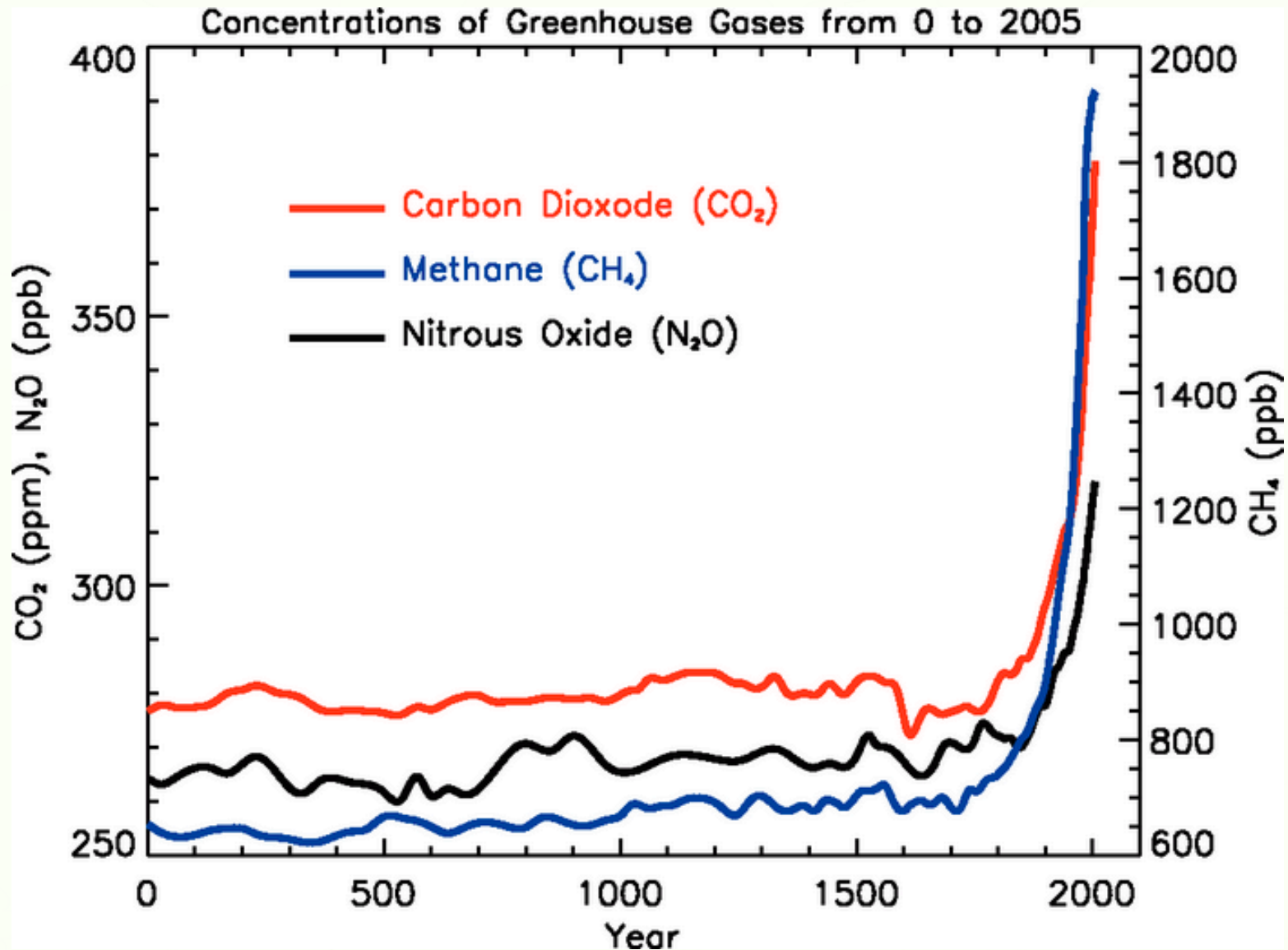

- ☼ Hơi nước: Là KNK quan trọng nhất nhưng không nguy hiểm
- ☼ CO₂: Là KNK quan trọng thứ hai
- ☼ CH₄: Quan trọng thứ ba
- ☼ N₂O: Rất ít trong tự nhiên
- ☼ O₃: (tầng đối lưu)
- ☼ Các chất khí thuộc nhóm *halo-carbon* (CFC, HCFC)
- ☼ Aerosol (xon khí)

Sự truyền bức xạ mặt trời: Sự hình thành và phá hủy tầng Ozone

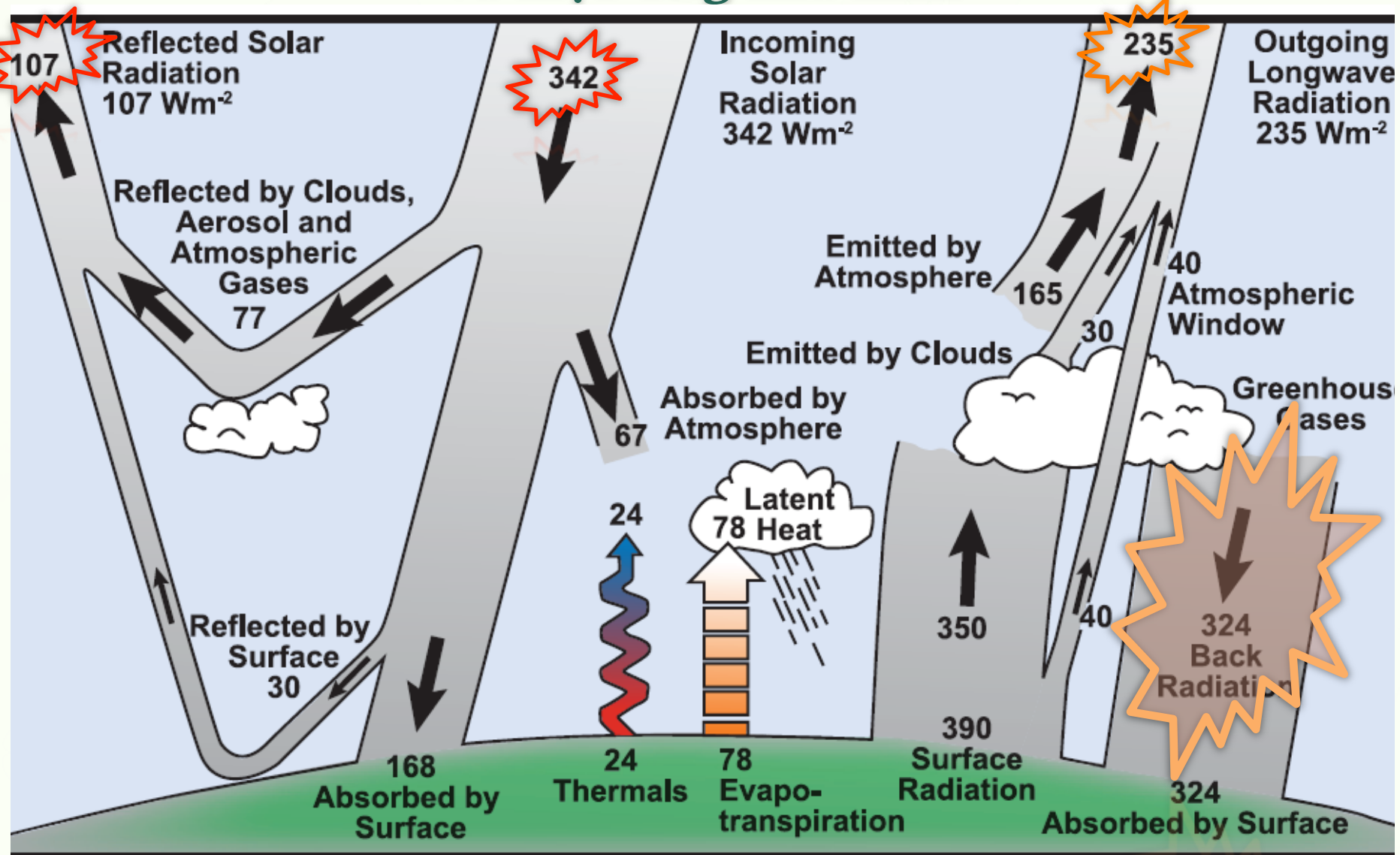
Hàm lượng một số chất khí nhà kính

Vai trò của một số chất khí nhà kính quan trọng nhất

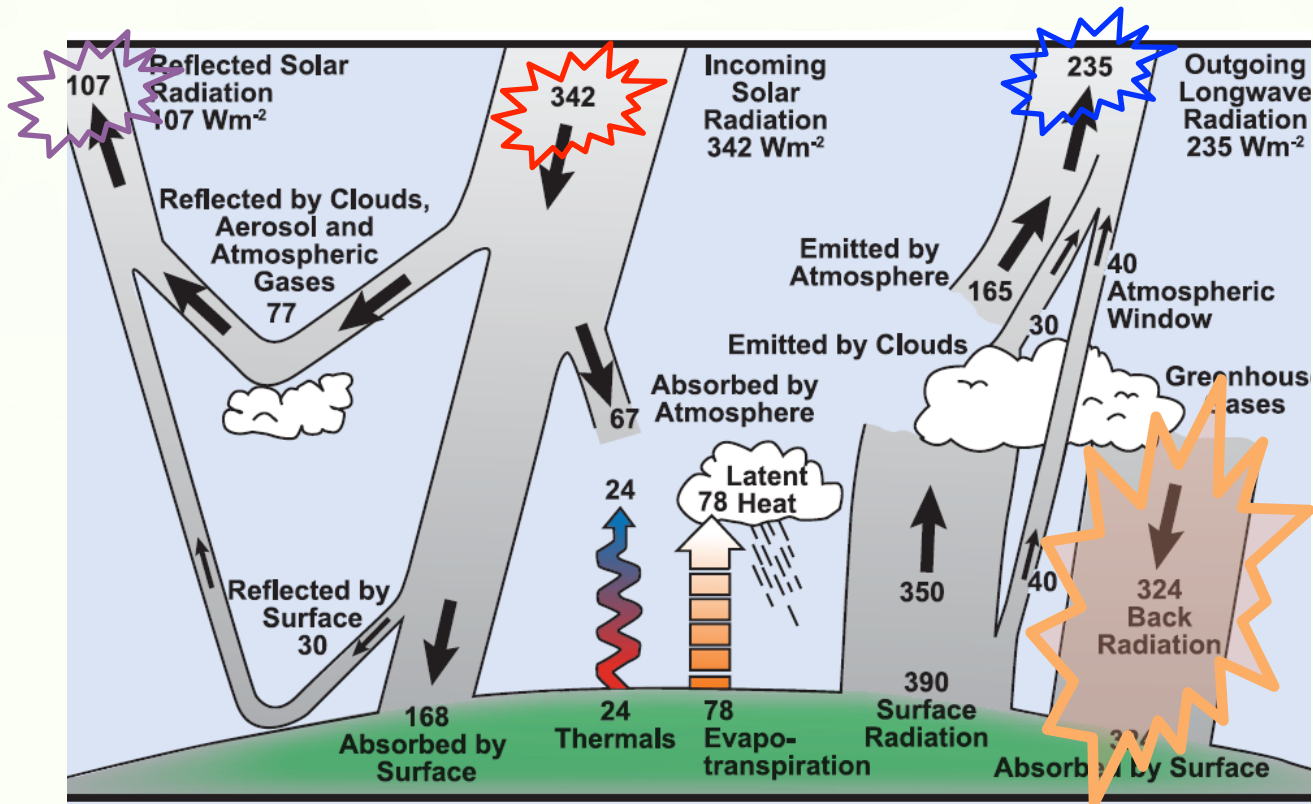
greenhouse gases	produced by	lifespan	natural effect on GW	human-made effect on GW
Carbon Dioxide (CO ₂)	<ul style="list-style-type: none"> • defrostation • animal respiration • burning biomass • burning fossil fuels 	100 yrs.	25%	70%
Methane (CH ₄)	<ul style="list-style-type: none"> • wetlands • agriculture • livestock 	12 yrs.	little	24%
Nitrous Oxide (N ₂ O)	<ul style="list-style-type: none"> • fertilizer use • chemical industry 	115 yrs.	little	6%
Ozone (O ₃)	<ul style="list-style-type: none"> • industry • natural processes in upper atmosphere 	short	8%	O ₃ levels are dropping due to CFCs
Chloroflorocarbons (CFC)	<ul style="list-style-type: none"> • man-made • used in consumer goods 	1000 yrs.	none	potentially high, but destroys O ₃
Water (H ₂ O)	<ul style="list-style-type: none"> • evaporation at the rate linked to temperature 	constant circulation	60%	unclear - see text

Cân bằng năng lượng trong hệ thống khí hậu và hiệu ứng nhà kính

$342 = 107 + 235$

Cân bằng năng lượng trong hệ thống khí hậu và hiệu ứng nhà kính

$$\begin{aligned}
 \text{SW in} &= \\
 &= 342 - 107 \\
 &= 235 \\
 &= \text{LW out}
 \end{aligned}$$

- ❁ Incoming radiation (SW): $342 - 107 = 67 + 168 = 235$
(TOA) (Albedo) (Atm) (Surf)
- ❁ Outgoing radiation: $165 \text{ (Atm)} + 30 \text{ (Cloud)} + 40 \text{ (Surf)} = 235$
- ❁ Surface: $168 + 324 = 390 + 24 + 78 = 492$
(Heating by SW + LW) (Cooling by LW+SH+LH)
- ❁ Atmosphere: $67 + 350 + 24 + 78 = 165 + 30 + 324 = 519$
(Heating by SW + LW + SH + LH) (Cooling by Atm + Cloud + GHE)